

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 maja 2022 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał K. S. emeryturę od 8 kwietnia 2022 r. tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. W treści decyzji wskazano, że do obliczenia emerytury przyjęto: kwotę składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji w wysokości 123 093,55 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego w wysokości 654 375,92 zł, kwotę środków zewidencjonowanych na subkoncie z uwzględnieniem ich waloryzacji w wysokości 52 834,87 zł, średnie dalsze trwanie życia tj. 196,20 miesięcy. Wyliczona emerytura wyniosła 4 231,93 zł $[(123\ 093,55 + 654\ 375,92 + 52\ 834,87) / 196,20]$. Jednocześnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił K. S. prawa do rekompensaty z tytułu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, wobec nieudowodnienia 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy wskazał, że do prac wykonywanych w warunkach szczególnych nie zaliczono wnioskodawcy okresów: od 1 kwietnia 1988 r. do 31 stycznia 1992 r. z tytułu zatrudnienia w , Odlewni (...) sp. z o.o. w K. , od 1 lutego 1992 r. do 31 października 1998 r. w Odlewni (...) sp. z o.o. w K. , od 1 listopada 1998 r. do 28 lutego 1999 r. w PPHU (...) sp. z o.o. w K. , od 1 marca 1999 r. do 31 października 2002 r. w Odlewni (...) sp. z o.o. w K..

/decyzja k.12 – 14 plik I akt ZUS/

W dniu 18 maja 2022 r. K. S. złożył odwołanie od ww. decyzji wnosząc o przyznanie rekompensaty. W uzasadnieniu odwołania wnioskodawca wskazał, że przy zaliczeniu okresu zatrudnienia od 1 lutego 1992 r. do 31 października 2002 r. spełnia on warunek legitymowania się 15 – letnim stażem pracy w warunkach szczególnych.

/odwołanie k.3/

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie. W treści odpowiedzi wskazano, że do pracy w warunkach szczególnych zaliczono wnioskodawcy okres od 1 czerwca 1976 r. do 27 października 1977 r. , od 9 listopada 1979 r. do 31 marca 1980 r. oraz od 3 stycznia 1986 r. do 31 marca 1988 r. – łącznie 4 lata i 18 dni.

/odpowiedź na odwołanie k.4 – 4 odwrót , okoliczność bezsporna/

Na rozprawie w dniu 10 stycznia 2023 r. K. S. wniósł o zaliczenie do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w Odlewni (...).

/protokół rozprawy z dnia 10 stycznia 2023 r. , płyta CD k.22/

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca K. S. urodził się (...)

/okoliczność bezsporna/

Do pracy w warunkach szczególnych zaliczono wnioskodawcy okres od 1 czerwca 1976 r. do 27 października 1977 r. oraz od 3 stycznia 1986 r. do 31 marca 1988 r. – łącznie 3 lata , 7 miesięcy i 23 dni. Następnie ZUS uznał również do pracy w warunkach szczególnych okres od 9 listopada 1979 r. do 31 marca 1980 r. – łącznie 4 lata i 18 dni.

/okoliczność bezsporna/

Ubezpieczony w okresie od 6 stycznia 1976 r. do 31 marca 1980 r. pracował w Odlewni (...) Sp. z o.o. w K. (wcześniejsza nazwa: A.: Zakłady (...) w K.) w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku montera aparatów i układów hydraulicznych. Podczas tego zatrudnienia - w okresie od 28 października 1977 r. do 18 października 1979 r. ubezpieczony odbywał zasadniczą służbę wojskową.

/świadcstwo pracy – k. 13, k.15 plik I akt ZUS, książeczka wojskowa – k. 5 – 9 plik I akt ZUS/

Odlewnia (...) Sp. z o.o. wystawiła ubezpieczonemu świadectwo pracy w szczególnych warunkach, z którego wynika, że wnioskodawca był zatrudniony w tym zakładzie pracy od 6 stycznia 1976 r. do 31 marca 1980 r. i podczas zatrudnienia stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał on prace przy obsłudze urządzeń produkcyjnych oraz montażu i konstruowaniu systemów hydraulicznych na wydziale produkcyjnym:

- od 1 czerwca 1976 r. do 27 października 1977 r. na stanowisku operator urządzeń odlewniczych wymienione w wykazie A, dział III, poz. 22, pkt 5,

- od 9 listopada 1979 r. do 31 marca 1980 r. na stanowisku monter aparatury i układów hydraulicznych wymienione w wykazie A, dziale XIV, poz. 25, pkt 1,

stanowiącym załącznik do Zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego.

/świadcstwo pracy w szczególnych warunkach – k. 7 plik III akt ZUS/

Następnie - od 3 stycznia 1986 r. do 31 października 2002 r. wnioskodawca był zatrudniony w Odlewni (...) Sp. z o.o. w K. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach ślusarza – spawacza oraz maszynisty stacji pomp i filtrów. W okresie od 1 listopada 1998 r. do 28 lutego 1999 r. ubezpieczony korzystał z urlopu bezpłatnego – świadczył pracę u innego pracodawcy.

/świadcstwo pracy – k. 25 plik I akt ZUS, k. 13 plik III akt ZUS/

Odlewnia (...) Sp. z o.o. wystawiła ubezpieczonemu świadectwo pracy w szczególnych warunkach stwierdzając, że podczas zatrudnienia od 3 stycznia 1986 r. do 31 października 2002 r. K. S. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przy obsłudze urządzeń pomocniczych na wydziale produkcyjnym oraz urządzeń produkcyjnych:

- od 3 stycznia 1986 r. do 31 marca 1988 r. na stanowisku operator urządzeń klimatyzacyjno – odpylających wymienione w wykazie A, dział III, poz. 7, pkt 4,

- od 1 kwietnia 1988 r. do 31 stycznia 1992 r. na stanowisku ślusarz – spawacz wymienione w wykazie A, dziale III/ XIV, poz. 22/12, pkt 15/8,

- od 1 lutego 1992 r. do 31 października 1998 r. na stanowisku maszynista stacji pomp i filtrów wymienione w wykazie A, dział III, poz. 67, pkt 13,

- od 1 marca 1999 r. do 31 października 2002 r. na stanowisku maszynista stacji pomp i filtrów wymienione w wykazie A, dział III, poz. 67, pkt 13,

stanowiącym załącznik do Zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego.

/świadcstwo pracy w szczególnych warunkach – k. 8 plik III akt ZUS/

Odlewnia (...) zajmowała się wykonywaniem żeliwnych odlewów.

/okoliczność bezsporna/

W okresie od 1 kwietnia 1988 r. do 31 stycznia 1992 r. K. S. zatrudniony był na stanowisku ślusarza – spawacza i zajmował się wykonywaniem zaplanowanych prac remontowych oraz usuwaniem awarii taśmociągów m.in.

wymieniał łożyska , tuleje , wymieniał rury i kanały. Na hali produkcyjnej znajdował się żeliwiak, który topił metal następnie przewożony kadzią do maszyn. Gorący, płynny metal był wlewany do otworów, które prowadziły do formy. W przypadku awarii wyłączano z użytkowania daną linię , co nie miało wpływu na działanie pozostałych maszyn, te pozostawały w ruchu. Ponadto wnioskodawca zajmował się spawaniem kanałów, osłon, taśm przenoszących odlewy. Część prac związanych ze spawaniem , wnioskodawca wykonywał w warsztacie znajdującym się na hali produkcyjnej , który jednak nie był oddzielnym pomieszczeniem, a był oddzielony od pozostałej części hali produkcyjnej jedynie siatką ogrodzeniową w wysokości ok. 2,5 m, zaś wysokość całego pomieszczenia to było ok. 15-20 metrów. W związku z wykonywaniem prac na hali produkcyjnej wnioskodawca otrzymywał posiłki regeneracyjne. Wszystkie ww. prace skarżący wykonywał na hali produkcyjnej ww. zakładu pracy, gdzie panowało wysokie zapylenie, była wysoka temperatura i hałas. Zapylenie było tak duże, że nie było czasami widać innej osoby. Jak pracownicy wychodili z pracy to byli czarni, dlatego zawsze po pracy musieli się kąpać. Nie dało się wyjść na zewnątrz inaczej.

Od 1 lutego 1992 r. ubezpieczony pracował jako maszynista stacji pomp i filtrów i przede wszystkim zajmował się oczyszczaniem filtrów wody będących częścią instalacji służącej do chłodzenia pieców. W zakładzie było 6 dużych filtrów, które miały wielkość połowy S. sądowej, a w każdym z nich było po ok. 200 małych filtrów, które należało regularnie czyścić. Wnioskodawca czyścił filtry znajdujące się w dużym filtrze, po ich wyczyszczeniu ponownie instalował go (pozostałe pompy w tym czasie nadal pracowały). Każdy z dużych filtrów był czyszczony raz na zmianę, czasami nie wystarczyło jednego dnia pracy, żeby wyczyścić wszystkie wymagające tego filtry. Ponadto na przepompowniach odkręcał kurki z wodą do studzenia odlewów, załączał pompy. Nadto konserwował instalacje przy pompach, wymieniał uszczelki. Wnioskodawca pracował w systemie 3 – zmianowym.

Wszystkie ww. prace wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy i nie był delegowany do innych prac.

/zeznania świadków: J. Z. min.00:38:30 – 00:52:35 , T. W. min.00:52:35 – 01:03:19 , zeznania wnioskodawcy min.01:03:47 – 01:05:17 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami min.00:01:27 – 00:35:23 rozprawy z dnia 4 lipca 2023 r. , płyta CD k.72/

W okresie od 1 listopada 1998 r. do 28 lutego 1999 r. ubezpieczony był zatrudniony w PPHU (...) sp. z o.o. w K. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku maszynisty stacji pomp i filtrów.

/świadczenie pracy – k. 27 plik I akt ZUS, k. 14 plik III akt ZUS/

Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. w K. wystawiło wnioskodawcy świadectwo pracy w szczególnych warunkach stwierdzając, że podczas zatrudnienia od 1 listopada 1998 r. do 28 lutego 1999 r. wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przy obsłudze urządzeń pomocniczych na wydziale produkcyjnym na stanowisku maszynista stacji pomp i filtrów wymienione w wykazie A, dział III, poz. 67 pkt 13 stanowiącym załącznik do Zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego.

/świadczenie pracy w szczególnych warunkach – k. 6 plik III akt ZUS/

W okresie tego zatrudnienia skarżący wykonywał dokładnie te same czynności co podczas zatrudnienia na stanowisku maszynisty stacji pomp i filtrów w C.. Była to faktycznie nadal ta sama firma, pracował na tej samej stacji pomp i filtrów, tylko w tym czasie zmieniały się nazwy zakładu i pojawiła się nazwa (...) Sp. z o.o. w K.. Odwołujący pracował nadal w tym samym miejscu, wykonywał te same czynności, tylko formalnie miał wpisanego w umowę o pracę innego pracodawcę.

/zeznania wnioskodawcy min.01:03:47 – 01:05:17 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami min.00:01:27 – 00:35:23 rozprawy z dnia 4 lipca 2023 r. , płyta CD k.72/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych dowodów w postaci dokumentów znajdujących się w aktach niniejszej sprawy w tym w aktach ZUS, w szczególności na podstawie dokumentacji osobowej zatrudnienia ubezpieczonego oraz zeznań samego wnioskodawcy i świadków, którzy pracowali z wnioskodawcą w spornym okresie, a tym samym dysponują wiedzą w zakresie obowiązków, jakie wówczas faktycznie wykonywał. Zgromadzone dokumenty, zeznania ubezpieczonego i świadków nie budzą wątpliwości, co do ich wiarygodności, znajdują potwierdzenie w załączonej dokumentacji osobowej, uzupełniają się wzajemnie i stanowią tym samym wiarygodne źródło dowodowe.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Przedmiotem postępowania było rozstrzygnięcie, czy K. S. przysługuje prawo do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Stosownie do art. 2 pkt 5 i art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 164) rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Celem rekompensaty, podobnie jak i emerytury pomostowej, jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych przy pracach w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W przypadku rekompensaty realizacja tego celu polega jednak nie na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, lecz na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (tak M. Zieleniecki - Komentarz do art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, LEX, por. też wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 31.03.2016 r., III AUa 1899/15 – LEX 2044406).

Zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Stosownie do treści ust. 2 tego przepisu rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W myśl art. 23 ust. 1 i 2 powołanej ustawy ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę; rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Artykuł 2 pkt 5 i art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych formułują dwie zasadnicze przesłanki nabycia prawa do rekompensaty, tj.:

- 1) nienabycie prawa do emerytury pomostowej,
- 2) osiągnięcie okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynoszącego co najmniej 15 lat.

Przesłanką negatywną zawartą w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych jest nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W literaturze podkreśla się, że wykładnia przepisu art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych nie może prowadzić do absurdalnego wniosku, że prawo do rekompensaty przysługuje wyłącznie tym osobom, które nie nabyły prawa do jakiegokolwiek emerytury z FUS. Skoro zgodnie z art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, a zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., za których były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r., to warunek sformułowany w art.

21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS obliczanej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Przyjąć tym samym również należy, że rekompensata nie przysługuje tym ubezpieczonym, którzy zostali objęci ubezpieczeniem społecznym lub rozpoczęli służbę po 31 grudnia 1998 roku.

Analiza układu warunkującego prawo do emerytury pomostowej prowadzi do wniosku, że świadczenie to przysługuje tym pracownikom, którzy osiągnęli co najmniej 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art.32 ust.1 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale nie nabyli prawa do emerytury pomostowej z powodu nieuznania ich pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (tak M. Zieleniecki - Komentarz do art.21 ustawy o emeryturach pomostowych, LEX).

W przedmiotowej sprawie bezsporne jest, że odwołujący się nie nabył prawa do emerytury pomostowej, ani prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym w związku z wykonywaniem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Stosownie natomiast do treści art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2022 r. , poz. 504), za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei art. 32 ust.4 ustawy emerytalnej stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 ze zm.).

Z §1 cytowanego rozporządzenia wynika, że jego treść stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wymienione w §4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. Przepis § 2 ust.1 rozporządzenia ustala, że za okresy uzasadniające nabycie prawa do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu uważa się okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Podkreślić należy, iż organ rentowy uznał, iż wnioskodawca wykazał łącznie **4 lata i 18 dni** pracy w warunkach szczególnych (zaliczono okres od 1 czerwca 1976 r. do 27 października 1977 r. , od 9 listopada 1979 r. do 31 marca 1980 r. oraz od 3 stycznia 1986 r. do 31 marca 1988 r.).

W niniejszym postępowaniu wnioskodawca domagał się ustalenia, że pracę w warunkach szczególnych wykonywał także w pozostałym okresie zatrudnienia w Odlewni (...).

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. 2011. 237.1412) określone zostały środki dowodowe, które powinny być dołączone do wniosku, stwierdzające okoliczności uzasadniające przyznanie tego świadczenia. W myśl §21-23 powołanego rozporządzenia środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia są pisemne zaświadczenia zakładów pracy, wydane na podstawie posiadanych dokumentów, oraz legitymacje ubezpieczeniowe, a także inne dowody z przebiegu ubezpieczenia. W przypadku zaś ubiegania się pracownika o przyznanie emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnym charakterze, zaświadczenie zakładu pracy powinno stwierdzać charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których jest uzależnione przyznanie takiej emerytury lub renty. Wyjątek od zasady ustalonej w powołanym przepisie jest zawarty w § 25 wymienionego rozporządzenia, który

przewiduje, że okresy zatrudnienia mogą być udowodnione zeznaniami świadków, gdy zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 maja 1985 r., III UZP 5/85 wyjaśnił, że w postępowaniu o świadczenia emerytalno-rentowe dopuszczalne jest przeprowadzenie przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych dowodu z zeznań świadków na okoliczność zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jeżeli zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy. Pogląd ten został rozwinięty w znowelizowanym art.473 k.p.c., który stanowi, że w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron. W postępowaniu przed tymi sądami okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń mogą być udawadniane wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi (por. wyr. SN z dnia 02.02.1996 r. II URN 3/95 OSNP 1996/16/239). Mając powyższe na uwadze podnoszony przez organ rentowy zarzut braku wykazania przez wnioskodawcę wykonywania pracy w warunkach szkodliwych wobec nieprzedstawienia stosownego świadectwa nie mógł odnieść skutku.

Dla rozstrzygnięcia spornej kwestii zasadnym stało się zatem ustalenie, czy praca wykonywana przez ubezpieczonego w spornym okresie była wykonywana w warunkach szczególnych, o jakich mowa w cytowanych wyżej przepisach, wszelkimi środkami dowodowymi, tj. na podstawie zeznań świadków, zeznań samego ubezpieczonego oraz dowodów z dokumentów przedłożonych w toku postępowania dowodowego. Z tych też przyczyn sąd dopuścił dowód z zeznań świadków, przesłuchania wnioskodawcy oraz załączonych akt osobowych.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w § 2 ust. 2 zobowiązuje zakłady pracy do stwierdzenia okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącznie na podstawie posiadanej dokumentacji.

Analiza treści wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. wskazuje, że do prac w warunkach szczególnych należą m.in. wymienione w dziale XIV poz. 25 – bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie oraz w dziale III poz.67 - obsługa pieców grzewczych i obróbka cieplna.

Przyczyną nieuwzględnienia przez organ rentowy okresu od 1 kwietnia 1988 r. do 31 stycznia 1992 r. , od 1 lutego 1992 r. do 31 października 1998 r. oraz od 1 marca 1999 r. do 31 października 2002 r. w *Odlewni (...) sp. z o.o. w K.* do stażu pracy w warunkach szczególnych był fakt, że wskazany przez pracodawcę w świadectwie pracy w warunkach szczególnych, rodzaj prac nie odpowiadał rodzajom prac, stanowiskom wymienionym w rozporządzeniu i zarządzeniu resortowym.

Podkreślić jednak należy, że istotnym jest, jakie prace faktycznie w toku swojego zatrudnienia wykonywał skarżący oraz czy prace te są wymienione w cytowanym wyżej rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 roku, gdyż właśnie to rozporządzenie jest aktem prawnym, w oparciu o który należy orzekać, czy dana praca była pracą w warunkach szczególnych. Sama natomiast nazwa stanowiska nie może dyskwalifikować faktycznie wykonywanych prac w spornym okresie zatrudnienia. O uznaniu wykonywanej pracy, jako pracy w warunkach szczególnych, nie decyduje literalne brzmienie nazwy stanowiska wskazanego w świadectwie pracy, lecz charakter pracy faktycznie wykonywanej, która odpowiada stanowisku pracy wymienionemu w przedmiotowym wykazie.

W ocenie Sądu Okręgowego zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy jednoznacznie wskazuje , że w okresie od 1 kwietnia 1988 r. do 31 stycznia 1992 r. wnioskodawca w pełnym wymiarze czasu pracy zajmował się wykonywaniem zaplanowanych prac remontowych oraz usuwaniem awarii taśmociągów m.in. wymieniał łożyska , tuleje , wymieniał rury i kanały. W przypadku awarii wyłączono z użytkowania daną linię , co nie miało wpływu na działanie pozostałych maszyn , te pozostawały w ruchu. Ponadto wnioskodawca zajmował się spawaniem kanałów , osłon , taśm przenoszących odlewy. Wszystkie ww. prace wykonywał na hali produkcyjnej ww. zakładu pracy , gdzie panowało wysokie zapylenie i wysoka temperatura. Część prac związanych ze spawaniem , wnioskodawca wykonywał

w warsztacie znajdującym się na hali produkcyjnej, który jednak nie był oddzielnym pomieszczeniem, a był oddzielony od pozostałej części hali produkcyjnej jedynie siatką ogrodzeniową w wysokości ok. 2 m, zaś wysokość całego pomieszczenia to było kilka metrów. Tym samym, niezależnie od tego czy wnioskodawca pracował przy maszynach czy też w tym warsztacie, znajdował się on podczas swojej pracy, w pełnym wymiarze czasu pracy, na hali produkcyjnej. W związku z wykonywaniem prac na hali produkcyjnej wnioskodawca otrzymywał posiłki regeneracyjne.

W przeprowadzonym postępowaniu sądowym ubezpieczony udowodnił zatem, że w ww. okresie wykonywał prace w szczególnych warunkach, przy bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń oraz prace budowlano – montażowe i budowlano – remontowe urządzeń na oddziałach, będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane były prace przy odlewaniu żeliwa. Wyżej wymienione prace były wykonywane w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy przez wnioskodawcę. Stanowiły podstawowe, zasadnicze zajęcie pracownika w okresie od 1 kwietnia 1988 r. do 31 stycznia 1992 r. (**3 lata i 10 miesięcy**).

Nie ulega również wątpliwości, że stanowisko, na którym świadczył pracę wnioskodawca odpowiada pracy wymienionej w wykazie A, dziale XIV, poz. 25 pkt 1 stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego (Dz.Urz.MG.1985.1.1) tj. bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń, oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie - stanowiska pracy, na których prace wykonywane są w warunkach szczególnych - stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przy stanowisku wymienionym w wykazie.

Analiza treści wykazu A do powołanego rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku wskazuje również, że prace takie jak:

- obsługa żeliwiaków, rozlewni i ich urządzeń pomocniczych wymienione w wykazie w dziale III, poz. 22 jest pracą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Pomocnicze znaczenie ma tu Zarządzenie nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1983 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego, zgodnie z którym pracą w szczególnych warunkach jest praca wymieniona w wykazie A, dział III, poz. 22, pkt 15 na stanowisku: **ślusarz w odlewni**.

- prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomotowodorowym wymienione w wykazie w dziale XIV, poz. 12 są pracami w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Pomocnicze znaczenie ma tu Zarządzenie nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1983 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego, zgodnie z którym pracą w szczególnych warunkach jest praca wymieniona w wykazie A, dział XIV, poz. 12, pkt 8 na stanowisku: **spawacz**.

W ocenie Sądu Okręgowego zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy wskazuje również, że w okresie od 1 lutego 1992 r. do 31 października 1998 r. oraz okresie od 1 marca 1999 r. do 31 października 2002 r. wnioskodawca w pełnym wymiarze czasu pracy zajmował się oczyszczaniem filtrów wody będących częścią instalacji służącej do chłodzenia pieców. Wnioskodawca wyjmował filtr z pompy (których w zakładzie było 6) i po jego wyczyszczeniu ponownie instalował go (pozostałe pompy w tym czasie nadal pracowały). Każdy z filtrów był czyszczony raz na zmianę. Ponadto na przepompowniach odkręcał kurki z wodą do studzenia odlewów, załączał pompy. Nadto konserwował instalacje przy pompach, wymieniał uszczelki. Wnioskodawca pracował w systemie 3 – zmianowym.

W przeprowadzonym postępowaniu sądowym ubezpieczony udowodnił zatem, że w ww. okresie wykonywał prace w szczególnych warunkach, przy obsłudze pieców grzewczych i obróbce cieplnej – instalacji służącej do ich chłodzenia. Wyżej wymienione prace były wykonywane w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy przez wnioskodawcę.

Stanowiły podstawowe, zasadnicze zajęcie pracownika w okresie od 1 lutego 1992 r. do 31 października 1998 r. (**6 lat i 9 miesięcy**) oraz okresie od 1 marca 1999 r. do 31 października 2002 r. (**3 lata i 8 miesięcy**).

W ocenie Sądu brak jest także przeszkód by zaliczyć wnioskodawcy do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w PPHU (...) sp. z o.o. w K. w w okresie od 1 listopada 1998 roku do 28 lutego 1999 roku, w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku maszynisty stacji pomp i filtrów (**4 miesiące**).

Jasno to bowiem wynika z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, jak również z zeznań skarżącego. W okresie tego zatrudnienia skarżący wykonywał bowiem dokładnie te same czynności, co podczas zatrudnienia na stanowisku maszynisty stacji pomp i filtrów w C.. Była to faktycznie nadal ta sama praca, tylko w tym czasie nastąpił podział i wyodrębniła się (...) Sp. z o.o. w K.. Odwołujący pracował nadal w tym samym miejscu, wykonywał te same czynności, tylko formalnie miał wpisanego w umowę o pracę innego pracodawcę.

Nie ulega również wątpliwości, że stanowisko, na którym świadczył pracę wnioskodawca odpowiada pracy wymienionej w wykazie A, dziale III, poz. 67 pkt 13 stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego (Dz.Urz.MG.1985.1.1) tj. maszynisty pomp (czyszczone przez wnioskodawcę filtry były jednym z elementów pomp).

Podkreślić należy na koniec, iż ustawodawca w obecnie obowiązujących przepisach celowo odszedł od szczegółowego określania stanowisk pracy, skupiając się na zakresach obowiązków, bowiem nazwy stanowisk pracy mogły być bardzo różne w zależności od zakładu pracy. Ponadto ustalano je często na długo przed wejściem w życie przepisów określających pracę w warunkach szczególnych. Z tej przyczyny Sąd ma nie tylko prawo, ale i obowiązek ustalać rzeczywisty zakres obowiązków, bez względu na nazwę stanowiska. Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy.

Kolejną kwestią sporną, która pojawiła się na tle niniejszej sprawy było też nieuwzględnienie przez ZUS do okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych okresu odbywania przez wnioskodawcę służby wojskowej. W ocenie Sądu istnieją podstawy do zaliczenia, jako okresu pracy w szczególnych warunkach, również okresu odbywania przez K. S. zasadniczej służby wojskowej.

Wnioskodawca w okresie zatrudnienia w Odlewni (...) sp. z o.o. w K. został powołany do odbycia służby wojskowej, którą pełnił od 28 października 1977 r. do 18 października 1979 r., po czym wrócił do pracy w w/w zakładzie w dniu 9 listopada 1979 r. i od tego dnia do dnia 31 marca 1980 r. wykonywał zatrudnienie w warunkach szczególnych. Należy przy tym zwrócić uwagę, że odwołujący zarówno przed powołaniem do wojska, jak i po powrocie wykonywał pracę w warunkach szczególnych (prace przed powołaniem do służby wojskowej i po powrocie z niej – tj. od 1 czerwca 1976 r. do 27 października 1977 r. oraz od 9 listopada 1979 r. do 31 marca 1980 r., zostały zaliczone skarżącemu przez organ rentowy do prac w warunkach szczególnych).

Sąd Okręgowy w Łodzi podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 25 lutego 2010 roku (sygn. akt II UK 219/09, publ. Legalis nr 325833), że zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych podlega okres służby wojskowej, także wówczas gdy nie był on poprzedzony zatrudnieniem w warunkach szczególnych, jeżeli po jej odbyciu pracownik w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Zgodnie z art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (t. j. Dz.U. z 2015 r. poz. 827 ze zm. – w brzmieniu pierwotnym) do okresu zatrudnienia wlicza się bowiem w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, okres odbywania służby wojskowej, jeżeli po jej odbyciu pracownik w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Wnioskodawca po odbyciu służby stanął do pracy w dniu 3 czerwca 1976 roku, spełnił zatem ten warunek, co oznacza, że okres służby wojskowej powinien zostać wliczony

do okresu pracy w warunkach szczególnych (por. uchwała SN z dnia 16 października 2013 r., II UZP 6/13, publ. OSNP 2014 nr 3, poz. 42).

Podobny pogląd został wyrażony również w innym wyroku SN z dnia 5 sierpnia 2014 roku (sygn. akt I UK 442/13, publ. Legalis 998617). Uznano w nim, że czas zasadniczej służby wojskowej zalicza się do okresu pracy wymaganego do nabycia emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) także wtedy, gdy, żołnierz przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej nie był zatrudniony, ale po zwolnieniu z tej służby w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie i pracował w szczególnych warunkach pracy. Zasadą, według utrwalonego orzecznictwa, jest wliczenie okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia (art. 301 k.p.). Okres odbywania zasadniczej służby wojskowej jest bowiem okresem zaliczanym do stażu pracy.

Ta linia orzecznicza została podtrzymana również w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2016 roku (sygn. akt II UK 319/15, publ. Legalis nr 1507573) oraz wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2020 r. (sygn. akt II UK 407/19, publ. LEX nr 3075150), co oznacza, że zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych podlega okres służby wojskowej także wówczas, gdy nie był on poprzedzony zatrudnieniem w warunkach szczególnych, jeżeli po jej odbyciu pracownik w ciągu trzydziestu dni podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby.

Zgodnie z art. 124 ust. 1 nieobowiązującej już ustawy z dnia 30 stycznia 1959 roku o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. z 1963 r. Nr 20, poz. 108), zakład pracy, który zatrudniał pracownika w chwili powołania do czynnej służby wojskowej, obowiązany był go zatrudnić na poprzednio zajmowanym stanowisku lub stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz nie niżej opłacanym, jeżeli pracownik najpóźniej w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej zgłosił swój powrót do pracy. Dopiero niezachowanie tego terminu powodowało rozwiązanie stosunku pracy z mocy prawa, chyba że nastąpiło z przyczyn od pracownika niezależnych (ust. 2).

Zgodnie z wyraźnym brzmieniem art. 125 tej ustawy, pracownikowi, który zgłosił się do pracy w terminie określonym w art. 124 ust. 1 zalicza się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy albo od ciągłości pracy w danym zawodzie lub służbie, bądź w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień.

W oparciu o powyższe należy stwierdzić, że okres czynnej (zasadniczej) służby wojskowej pracownika, który po zakończeniu tej służby zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia, traktuje się tak samo jak wykonywanie pracy. Skoro zaś okres ten podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w szczególnych warunkach, to uwzględnia się go także do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 124 i 125 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 roku o powszechnym obowiązku wojskowym, w zw. z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach). Jak wskazał Sąd Najwyższy taką wykładnię językową zdecydowanie wzmacniają zasady konstytucyjne, uzasadniające i usprawiedliwiające traktowanie okresu zasadniczej służby wojskowej jako składkowego okresu pracy w szczególnych warunkach dla celów emerytalnych.

Wnioskodawca odbywał służbę wojskową w okresie obowiązywania ustawy z dnia 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1967 roku, nr 44, poz. 220).

Zgodnie z art. 108 ust. 1 powołanej ustawy okres odbytej zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zaliczał się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby albo w tej samej gałęzi pracy.

Przepis art. 106 ust. 1 tej ustawy wskazywał, na obowiązek pracodawcy, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do zasadniczej służby wojskowej, do zatrudnienia go na poprzednio zajmowanym stanowisku lub na stanowisku

równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszeregowania osobistego, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia.

Również zgodnie z uchwałą 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 roku w sprawie II UZP 6/13 czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 roku) zalicza się na warunkach wynikających z tego przepisu – do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w zw. z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) (Biul. SN 2013/10/24, M.P.Pr. (...) -101, zob. też. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 roku, II UK 217/13, LEX nr 1408683)/

Podkreślić należy, że w ocenie Sądu nie ma znaczenia okoliczność, że Sąd Najwyższy w powołanej uchwale odnosił się do stanu prawnego obowiązującego do dnia 31 grudnia 1974 roku, tj. do dnia wejścia w życie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, ponieważ regulacje mające znaczenie dla oceny zasadności zaliczania okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie związanych z nim uprawnień, uległy zmianie dopiero od chwili wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z 4 maja 1979 roku w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz. U nr 13, poz. 86 ze zm.) tj. od dnia 1 stycznia 1980 roku.

Jak słusznie wskazuje Sąd Najwyższy w ww. uchwale nie można mieć wątpliwości, że zarówno ustawa z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym jak i ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej regulowały zasadniczą służbę wojskową, a jej przepisy gwarancyjne (odpowiednio art. 125 tej pierwszej oraz art. 108 ust. 1 tej drugiej) miały znaczenie dla uprawnień pracowniczych, zaliczając okres służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy albo od ciągłości pracy w danym zawodzie lub służbie bądź w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień (art. 125 ustawy z 1959 r.) oraz w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby pracownik podjął zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby (art. 108 ustawy z 1967 r.), niemniej jednak nie może budzić wątpliwości, że znajdą one zastosowanie także w zakresie kwalifikowania takiej służby do okresów ubezpieczenia społecznego.

Przytoczone wyżej orzecznictwo ma również zastosowanie w przypadku wliczania zasadniczej służby wojskowej do wymaganego stażu pracy w szczególnych warunkach w związku z ubieganiem się o rekompensatę z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach na podstawie art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 listopada 2021 r. (...) 251/21; z dnia 29 maja 2019 r., II UK 188/18, LEX nr 2690869; z dnia 5 listopada 2020 r., II UK 407/19, LEX nr 3075150).

Mając na względzie powyższe należy wskazać, że okres odbywania zasadniczej służby wojskowej należało ubezpieczonemu zaliczyć do stażu pracy w szczególnych warunkach – mimo, że powrócił on na inne stanowisko niż to, które zajmował przed odbywaniem służby wojskowej tj. **1 rok 11 miesięcy i 29 dni**.

W związku z powyższym stwierdzić należy, że ubezpieczony wykazał, iż stale, a więc w sposób ciągły w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy świadczył pracę w warunkach szczególnych w ww. okresach, co z okresem już uznanym przez organ rentowy daje staż pracy w warunkach szczególnych w wymiarze wynoszącym ponad 15 lat tj. **20 lat 7 miesięcy i 17 dni** (uznane przez ZUS 4 lata i 18 dni + udowodnione 3 lata i 10 miesięcy + 6 lat i 9 miesięcy + 3 lata i 8 miesięcy + 1 rok 11 miesięcy i 29 dni + 4 miesiące).

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. , Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał K. S. prawo do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.